

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ घुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक
ग्रंथ नाम

पु. ३९ (पल्ह)
आयण.

विषय

कथा-पुराणे.

मराठी

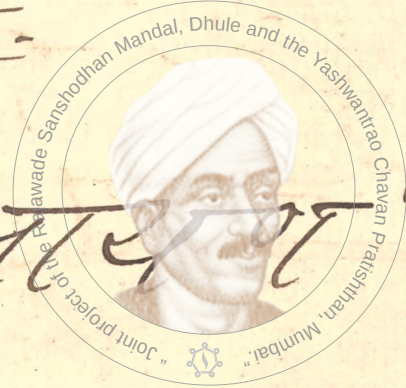
संस्कृतः

का. ०५

रामायण

मतीन ७
तिसरा अध्याय
— वाचन

४७०/५७९९

①

श्रीगणेशायनमः अथरामायणप्रारंभ करितिचरणतुसंजेशिलादिव्यरामा
हरुनिदुरीतमासं होतुतें सौरव्यरामा भ्रमरमनपदाब्जपाववीत्याविरामा
भवहरभवचापध्वसविस्वाभिरामा १ जगीतुंअसाकीघटियेकमाती गुं
णस्योककोटिततुसंनमाती निरुपीनत्यासिंधुचाविंदुमात्रा पुरेतेचिसंसा
ररोगसमात्रा २ माहाओषधातुनियोडेचिकांही करेसेवितानाशवार्ताही
कांही पुरेआमुचीहेअवित्यामराया तुसंयेकलेनामजीरोंमराया ३ ज
झीनाशितीआमुचीजीअवित्या जितोहीदीलीमुक्तीदेउनिवित्या तुसीकी
तिमुक्तीहनिगोउवाटे शुकादीकहीचातित्याचवाटे ४ म्हणौनिजेभागव
तीशुकानें लीळातुसीवर्णिलीकौतुकानें टीकातिचीमीसीतिलोकवाणी
करीनजेथेंनसुखासीवाणी ५ बहुवृद्धिग्रंथानकरुनिवरावीयशसुधा
प्रतिस्योकीजेकांकरीअमृतसंतृप्तिवसुधा समस्योकीटीकाम्हुणनिकरीतो

रामा०

१

जीरघुपति जित्नामंत्रप्रियस्मरतिवदति लोकयजिति ६ निजाश्रमाराधवकौ
शिकानें नेलाकथातेथुनिहेथुकानें आरंभिलीमंगळत्यासगातें गाधिसुनी
उद्वरीजोजगातें ७ चालेवनाप्रतिपलसिसुतासीमारी पाळीसकोमळध
रासहभुकुमारी यामंगळाचरणपदरसैथुकानें संक्षीतिवर्णिलीकथाप्र
तिकौतुकानें ८ टाकीतातार्थराज्यावचनविचरेत्यापदीज्यासवाटे सिता
हस्ताभारीअनुजकपीपतिसंवितिनित्यवांटे बोलेनिर्नासिकेच्याअसुरज
नकजानेतइंक्रोधलेशें बोधेदापुनिसिधुबधुसिपुकुळत्यारक्षीजेकोशळेशे
९ अहोविस्वामित्रेंदशरथनृपाद्याथुनिजई स्वयेंज्ञातेनेलाप्रभुअसुरमारु
निविजयी तयासंगेजातांकरुणमिथिल्याग्रामगमनी शिळासापेंमार्गेंकरी
पदरजेहंसगमनी १० सीतास्वयंवरगृहीभवचापहाती भंगीमुखक्षितिप
विरअहोपहाती लीलेकरुनिगजबाळकईक्षुदंड मोजीतसाभयकरीध्वनि

६

१

(2A)

तोउदं३ ११ जिंकोनितेस्वगुणरूपवयेसमान सीतारमास्वहृदयावरीत्य
ब्रह्मान निक्षेत्रियाक्षीतिकरीहरिगर्ववाटे त्याच्याजयासन्पबीजअसह्यवा
टे १२ जोस्त्रीसत्पटसकामतथापित्याचा मायाधरुनिकरीगोष्टीखरीपि
त्याची राज्यादीकेंत्यजुनिजागवनासदारा प्राणावरीजितचीमुक्तीतसाउदारा
१३ लंकापतिभगनिच्याबुरखदुषणानें केलेंअसेमगतयाखरदुषणानें
मारीचतुर्दशसहस्रहीचापहाती कादरचेंउवनिकष्टमुनिपाहाती १४ सीता
कथापरीसतांस्मरविळ्ळानें जोनिर्मितादशमुखेंमगहोरखळानें मारीचतो
वधितयाप्रभुकार्यदक्षा जाउनीदुरीशिवसंहरीजेविदक्षा १५ तोराक्षसाध
कहरिजनकात्मजाते जोनिर्मितादशमुखेंमगहोरखळानें मारीचतोवधि
तयाप्रभुकार्यदक्षा जाउनीदुरीशिवसंहरीजेविदक्षा नेतांहुकेजसीअजाभ
तिदीनजाते तेव्हांघनीरघुपतीअतिशोकदावी कीस्त्रीप्रियासगतिसेवटीहे

(3)

रामा०
२

६

वदावी १६ जात्यास्वकार्यमृतदेहकबंधमारी जेमीत्रहोतिकपिशोधुनिभुक
 मारी वाळीवधाउपरीसांगतितेचवेळी येविस्ववैत्यमगयासहीसिंधुवेळे
 १७ सक्रोधलोचनभयेचिपडेसमुद्रा आंदोलतांजळचरेअतिमोनमुद्रा
 जात्यासमुर्तशिरिघेउनिपुजनाते येपायवेदुनिवदेभवभंजनाते १८ जो
 तुअनंतसमजोनकुबुधियातें कुटसुआदीपुरुषाजगपाळीत्यातें देवप्र
 जाधिपतिभुतपतिक्रमानें मायापतिवजिमिसत्वरजेतमाने १९ मानेत
 सेजळधितेअजिलेंघिमातें श्रीपावमारुनिपुलसिसुताधमातें पाषाणतारी
 पसरयेयज्ञजेविलोकीं गातीलकीतचपसेतुपथाविलोकी २० सुग्रीवनीळह
 नुमंतकपीद्रसेना तेआणितांगिरीशिखानभतेदीसेना त्यासेतुनेरघुपती
 कपीदग्धलंका देखेविभीषणवदेमतिनिष्कलंका २१ वेष्टुनितेनगरिवानर
 तेनिघाले लंकेनघालीतिष्टहादिवरुनिघाले हस्तीसजेडकळीतिहदनीज

२

(3A)

जाता देखुनिरावणअहोहृदयीजला २२ पुत्रप्रदस्तअतिकायविकंपना
दी धुम्राक्षदुर्मुखदिशाभरितिस्वनादी सवीसत्याससहकुंभनिकुंभधा
डी तोकुंभकर्णहीउवेजगझोडीधारी २३ येतानिशाचरचमुंअतिवीर्यश
की हातिधनुष्यशरतोमरशुभ्रशकी सुग्रीवलक्ष्मणमरुत्सुतरुक्षनीळ
याअंगदादीसहयेप्रभुमेघनीळ २४ त्याअंगदादीरघुनायकवानरानी
शस्त्रीगदागिरितरुशरतोमरानी तसरित्निघनिघीचतुरंगसेना सीता
पाहारकदळीसुभतेदीसेना २५ लंकेशत्रुनिबळेक्षयकोपतापे येवा
हनावरिचढोनिमहाप्रतापें तोयसुरेद्रथत्यावरिरामराया हाणेशरत्री
शतरामशरैमराया २६ बोलेरघुत्रमखळामळराक्षसाचा तुंस्वानशु
न्यगृहभोजनभक्षसाचा सीतापरीक्षहरीसीतुजनिस्त्रपातें मीकाळमा
रीनअसोघबळास्त्रपातें २७ जोघेदज्ञाननअसाव्यवसायकानी हापु

रामा०
४

पावलीस्वविरहेतनुकंपा रामतीवरीकरीअनुकंपा होयतोचिसुखवासर
सीते मग्नरामसुखवासरसीते ८ जवळीअनुजसीतारामवैसेंविमानी
कपीप्रतिसहजातेबंधुतेजेविमानी दशमुखअनुजादेउत्तमस्योकलंका ९
वनजसह्यानीघेतयानिष्कलंका १० प्रभुकरीचिरंजिवीशत्रुच्यासोदरासी
रविशशिगगनीतोरामदामोदरासी रघुपतिपरतेहोतेसुरासौख्यवाटे सं
वितिकुसुमवर्षेत्याविमानांतवाटे ११ मुत्रपक्षजवभक्षुनिवाटपाहे म्हणेंत
दर्थभरथावरिहोह्वाहे कौसुंरीलावरनिक्षेक्षणकल्पकेंगी तोप्राणवेउनि
असेंबसलास्वकेंगी १२ श्रवणिभरथारोकंरामआलाअयोध्ये अभिसुखविभु
तेयेयेतिआमात्ययोध्ये पुरजनपुरुसंगेंपादुकामस्तकांती करीतिरविशशि
च्याज्याअहोधुस्तकांती १३ वसेनंदीग्रामीपरीहृदयरामीभरततो विनात्या
चेप्रायविभुवनिनजोलाभरततो सर्वेवेदध्यायीधरिर्इतरगंडनमनतो क

६

४

५४
रीवात्यांगीतासहीतपदपञ्चानमनतो १३ कनकमयपताकावंदचित्रध्वजा
चे रथचपळतुरंगीस्वर्णसन्नाहज्याचे कवचसहीतयोद्धेमुख्यमुख्यप्रजा
चे प्रभुअभिमुखयेतोदासपादोबुज्याचे १४ चिन्हमहाविभवरजविलास
मुद्रा आंणिपुढेंभरतत्याकरुणासमुद्रा प्रेमेंपदावरीपडेविसरुनिदेहा
आलिंगनेप्रभुभुजापसरुनीदेहा १५ प्रथमसिरीडुनित्यापादुकापादपञ्चा
जवळीभरतठेवीज्यापदीनित्यपञ्चा मगचुरणिपडेत्याक्षेमदेसुखभावा
प्रभुनयनजळीसप्रेमन्हांणिसुखावा १६ ब्राह्मणासकरीवंदनपादी हेम
लाप्रियअसेउपपादी सक्ष्मणक्षान्तिसुतसहपाई लोकवंदीतिजयासिउपाई
१७ कौसळाधिपतिकौसळलोकी देखीलाबहुदीसाअवलोकी नृत्यवस्त्र
उडुनिकरीती पृष्पवृष्टीवरिकौतुकरीती १८ धरीभरतपादुकाव्यजनचा
मरेवीजिंती विभीषणकपीद्रजेनिजसुखेंतयाच्याजिती सुधाकरधरीमरुत्सु

(5)

रामा०
५

६

तसीतातपत्राकृती प्रवेशकरीराघवस्वनगरीपवित्राकृती १९ धरुनिसधनुभा
 तेदास्यशत्रुघ्नमानी धरीकरीजळसारीरामकांताविमानी धरीयलीअसीचमे
 अंगदेरुक्षपाळे विभवनगरलोकीदाविलेहेकपाळे २० रघुपतिअतिशोभे
 हृष्यकीव्योमवाटे द्विजगुरुसहनेत्राउत्पळीसोमवाटे नटतियुवतिगाति
 कीर्तिबंधीविमानी प्रियतमजनआत्माआपुजाजेविमानी २१ रचितकुसु
 मरत्नेश्रीअयोध्यापुरीतें जनअमृतरसाच्यावाहतीत्यापुरीतें नृपगृही
 गुरुपत्न्यामाउल्यात्यासभावी नमनकरीजयातेंतोषलेबंधुभावी २२ वं
 दीलेअवधियावडीलाहो धाकृत्यासपदबंधनलाहो रामलक्ष्मणधरातनया
 ही घेतलेपुजुनिपुजनयांही २३ वसेनंदीग्रामीजननीहिविनारामनयनी
 नयाहेशत्रुघ्नासहभरतजोभुमीशयनी म्हणौनिचौघांहीभिजवीतितीघीये
 कसमई तनुप्राणन्यायेनयनजळीसमायारसमई २४ मगउकलीजटातें

५

5A
रामकोरंडपाणी कुळगुरुजईन्हांणिघेचतुःसिंधुपाणी त्रिदशगुरुसुरेद्राये
रीतिरामचंद्रा द्विजवडीलहीदेतीमानवंशाब्धिचंद्रा २५ सुस्नातहोउनिअ
साकरुणांबुराशी अंगीकरीमगविभुषणअंबुराशी प्रायुनिदेभरतवंदुनि
आसनाते घेतोपदप्रभुसुराकमकासनाते २६ प्रजास्ववर्णाश्रमधर्मवाटे
लाविजयाबापचिरंमवाटे प्रजागमेसंततिव्यापित्याला स्पर्शनिदेदुःखक
दापित्याला २७ त्रेतायुगीकृतयुगापरीकाळजात्या देखुनीराज्यकरीतारघु
वंशजात्या धर्मजरामसुखदेसकळाप्रजात्या प्रेमेंप्रजाभजतित्याभरताय
जात्या २८ वनैनह्यापर्वतसर्वखंडे द्विपाससुद्रासहीतेअखंडे हेकाम
धेनुसकळाप्रजात्या देखुनीहोतिभरतायजात्या २९ बहुभितियमलोकाश्री
वरारामराया जननमरणपावेंजोनवैसेंमराया वळखतिनजराधिव्याधि
शोकादीकाया क्लमभयअसुखातेनेणतिलोककाया ३० रघुपतिनिजयेक

(6)

रामा०
६

६

बधुवता शिकविहोजनचित्रमधुवता स्फटकरीगृहधर्मसमस्तकी धरु
नलोककथारसमस्तकी ३१ करीजनककुमारीनित्यनिर्व्याजसेवा तुम्हीही
जनमतीहोतोमहाराजसेवा सगुणसुखजसीताभावजोणेपतीचे मनह
रीतपतिचेप्रेमसंह्यापतीचे ३२ रामवृत्तकथिलेयमकानी गतित्यासने
पडेयमकानी भिन्नअर्थरचनासमजावी काव्यरितिचतुरीसमजावी
३३ ४ इतिरामायणेद्वितियाध्याय २ ४ श्लोक ६५
तदुपरिश्रुकसांगेराममांडिमख ते निजप्रदचीयजीजेहेजगद्वामखाते
गुरुवचनविधानेंलंकनाथारीपुजी सुरमयसुरसेवीतद्रिपुचारीपुजा
१ दिशापूर्वहोत्यादिल्लीदक्षणाहो दिल्लीब्रह्मयातेदिशादक्षणाहो प्रति
चीस्वअध्वर्यदेतोजयात्वा उदीचीदीशादेशउद्गातयात्वा २ आचार्यजोम
ध्यमभुतयात्वा देतांमहाउत्सवदातयात्वा हेनिस्पृहब्राह्मणसर्वत्वाहे

६

(68)

गोडी म्हणें राममती सत्याहे ३ तनु सअंबरमात्र विभुषणें इतर सर्व दीलें रघुभु
षणें करी असें रघुनंदन दानकी उभिसमंगल सुत्रची जानकी ४ घेउनीयांब्रा
ह्मण सर्व त्याहो तेबो लतिब्राह्मण वत्स त्याहो जो ब्राह्मणाचा स्वयमेव देवा प्रभु
सीत्याबो लतिभुमी देवा ५ नजीदीधत्ते काय आंसां सी देवा दिलें फार याहुनि
ही देव देवा प्रकाशो निचिति अविद्या तमाते हरी देखती त्याची सर्वोत्तिमाते ६
सर्वज्ञता दशशतानन ही नमोजी जन्मपद देव न घुरा जतु तें नमोजी तुं पण्य मुर्ति
अजिमस्त करत देवा जो दे स्वपाद जह सजनास देवा ७ जयाचा जगी कीर्ति
सह्याप हातो स्वयें गुढराति जना हो पहाता वदे येक कोणही स्वभार्ये स्ववाचा ती
तें आयकें श्रोत्र तो राघवाचा ८ स्वयें जासी दुष्टें पराचा गहातें नवें राममी की
धरतु जहातें दशग्रीवला उनी नेहात सीते वधु बुद्ध अंगी करी हात सीते ९ दुरा
राध्य जे अज ते लोकरीती न जाणे निवात अशाही करीती म्हणौनी सति तें वियो

रामा
७

गश्रमाते करीजायतेवात्मीकीआश्रमाते १० ऋषीजवन्नीअसेतेगर्भिणीरामरा
णी वनविभवहीमानीहोहत्याचीसीराणी कुसलवसुतदोधेहोतितेदीव्यकाळी
मुनिकरीविधिकर्मेउत्पवाच्यासुकाळी ११ रोसेंचलक्ष्मणकुमारहिवंशकेतु
तोयेकअंगददुजासुतचित्रकेतु १२ शशखउकळअसीभरतात्मजाची नामेकु
ळेबहुतविस्तरणारज्याची १३ शत्रुघ्नपुत्रीस्वसुमाजसाची नामेसुबाहुश्रुतसे
नसाची शत्रुघ्नमारीअसुरासुअंणी तदित्तरामार्पणहेतुआंणी १३ शत्रुघ्नना
मगतदारवविअर्थसाचा कीपुत्रजोसवणत्यामधुराक्षसाचा मारुनितोमधुव
नीमधुरास्रजिकी जीमाजिह्मपतत्ररामखवासजीकी १४ पतिवीपदेकांननि
रामरामा स्मरोनिम्हणेंआननिरामरामा मुनिच्याकरीपुत्रआंणुनिघाती क्षि
तितस्वयेंमायपोटीनिघाती १५ आडकोनिजह्मीशोकनीवारी चालितेचिनय
नातुनिवारी राखीलेगुणतिचेहृदयाते नावेरेचअजित्यासरयाते १६ सीता

७

हेतुकेशाधीतरामा रावंलोकीदुःखमुक्ताचरामा थोराथोराकष्टयाच्याचसं
गे दावीरोसेरामसीताप्रसंगे १७ तथाहीवरीअशीहोत्रादियाजी करीब्रह्म
चर्यस्ववैतोक्रियाजी अखंजनितेरासहसाद्वहोमी करीख्यातकीकर्मकर्ता
अहोमी १८ पश्युगमृदजेकापक्षवातुल्यवाटे तदपितुडविकांटेदंडकार
ण्यवाटे स्मरतिचरितत्यालाडेउनिताविठवा गमनकरीमनितेलोकहेपाय
वेवा १९ आश्चर्यकीअधिकसाम्यजयाअसेना त्यालासहासमरीतेकपि
रुक्षसेना बांधेसमुद्रवधिरात्रिचरदिकांही हेकीर्तितारकहीत्यासनथोरकां
ही २० गतिरूषिन्टपरूषीप्रतियायसातें पापाघ्नशुभ्रकरीदिगाजंतोदिशाते
तोरासमीशरणतेचरणंबुज्यातें संभावितीसुरनरेद्रकिरीटज्यातें २१ रघुप
तिचरणाचादर्शनस्पर्शलाहो उठतवसतचितीराघवस्पर्शलाहो निघतिपर
मयोगीभाग्यतेकोसत्याहो जितचिभवजयाचाराघवीनाशलाहो २२ पुरुष

रामा०
८

रघुपतिच्या आयके जो कथारे भवभयनतयाचे हे घडीये कथारे तुटतिसकळ
कर्मे होय दुःखाग्रिहीसा परमकरुणभुती होय दाकुनीहीसा २३ नृपपुसतसु
काते वर्तलाके विराम स्वजनअजुजलोका सर्वलोकाभिराम वदसकळजनिहा
केवितो पूर्णकाम प्रियतरवरीलाजी हाकरी पूर्णकाम २४ सिंहासनी बसली
यावरी दिजयाते धाडि स्वबंधुवशा सर्वही तेजयाते भृत्या सहप्रभु फिरे नगरी
सपाहे श्रीमुर्तिदाखविजनास करी दत्ता २५ गजमदसली लाचे की सजेचं
दनाची सुरवरमुकुटाचे वीवसेच दनाची नगरविविधदावी भावहे मानसा
चे रघुपतिपदपत्नीला धली मानसाचे २६ गोपुरें उपरमंडियासभा हे मुकुं
भव रिंदेतियासभा मंदिरी सुरगृही ध्वजाचिया साउत्यानि बिडनित्य ज्याचिया
२७ प्रतिद्वारें भादी पुगी फळाचे तरुघोषकेला फळाफोफळाचे प्रभातोरणा
माजि की आरसाची महादिति हे मांबरा फारशाची २८ सृळी सृळी आंणुनी

६

८

(88)

चि

पुजनातें ते प्रजीतिलोकनिरंजनातें ते बोलीति पाळी अजि क्षीतितें प्रवितु वां उद्ध
रिली चतीतें २९ देखुनि बाळें बहु राघवा सत्या त्या पाहति टाकुनियां गृहे सत्या
ज्या सुंदरी वेधति मंदिरी परी प्रषे बहु वर्षति हो परी परी ३० येत्या वरी निज गृ
हा प्रतिजे वीराजे कींदे खीले सकळ प्रणजिया तराजे वसु अमोत्य गणना न धना
कदापी जे कां कुबेर वरुणेंद्र गृहा सदापी ३१ स्वयं भावें दुर्याकरु निरचिते स
भवरवे त्याच्या ही पंक्ती क्षिति वरि वरी या व मिरवे प्रवाळांची द्वारे स्फुटी कम
य भिती विरचिता गृहा चारामाच्या सकळ रचना दीव्य उचिता ३२ मृगारिते
चित्र विंनहारी सुक्तादी कीरात्री तमोपहारी सर्वोप भोगार्थ समृद्धिकारी व
से गृहीत्या प्रभु निर्विकारी ३३ सुगंधा सदा धुप दीपि विराजे जन स्वामित्याच्या
गृहीजे विराजे स्त्रिया जे विदेवांगना दासदासी अशामंदीरी चित्ररामी उदासी
३४ प्रभु करी सहसीता त्या गृही लोकलीला श्रवण करण मात्रें नाशिती ज्या

९
रामा०
९

कलीला स्वमुखरतविरक्तांसेव्यजोरामहोतो स्मरतदुरतिकाळीश्रीघनःशा
महोतो ३५ स्वधर्मानुकूलप्रभुभोगसारे यथाकाळभोगुनवर्णिअसारे
बहुवर्षहेदैजरीराहीलाहो दिवावामनालापदध्यानलाहो ३६
इतिश्रीरामायणेत्तृतीयोऽध्यायः ३ श्लोक १०१ संपूर्ण

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com